

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Факультет романо-германської філології

Кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

на тему: **«Просодія експресивності в публічній промові (на матеріалі
різдвяних промов Єлизавети II)»**

«Prosody of Expressiveness in Public Speech (on the basis of Queen Elizabeth's Speeches)»

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.020303 Філологія

Чумакова Марія Андріївна

Керівник к.філол.н., доц. Пеліван О. К. _____

Рецензент к.філол.н., доц. Коккіна Л. Р.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ 10 від 10.05.17

Захищено на засіданні ЕК № 2
протокол № від

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

Григорян Н. Р.

(підпис)

Колегаєва І. М.

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
1.1. Експресивність як лінгвістична категорія.....	5
1.1.1. Поняття експресивності.....	5
1.1.2. Види експресивності.....	8
1.2. Публічна промова.....	10
1.3. Привітальна промова.....	12
РОЗДІЛ II. КЛАСИФІКАЦІЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЙОГО ДАНИХ.....	14
2.1. Класифікація практичного матеріал дослідження.....	14
2.2. Методика проведення аудиторського аналізу.....	16
2.3. Інтерпретація даних аудиторського аналізу.....	19
ВИСНОВКИ.....	45
БІБЛІОГРАФІЯ.....	48
SUMMARY.....	52

ВСТУП

Дана робота присвячена дослідженню просодії експресивності у публічній промові.

Проблема експресивності як мовного явища завжди знаходилася в центрі уваги багатьох лінгвістів, тому що вона пов'язана з вираженням суб'єктивного ставлення мовця до предмета мовлення. Однак явище експресивності настільки багатогранне, що тема не може бути вичерпаною вже існуючими науковими роботами та потребує подальшої розробки.

Актуальність дослідження обумовлена наявністю у лінгвістиці, починаючи з другої половини двадцятого сторіччя й до сьогодні, інтересу до емоційної сфери особистості, до проблеми впливової сили слова. Відомо, що текст як носій інформації визнається у різних його видах потужним інструментом впливу на свідомість людини, тож дослідження засобів такого впливу, які закладені на глибинному рівні, викликає інтерес у дослідників різних гуманітарних галузей. Так, найзначніше дослідження в області фонетики англійської мови проводить вчений Сіднейського університету Джонатан Харрінгтон, який у своєму дослідженні «An acoustic analysis of 'happy-tensing' in the Queen's Christmas broadcasts» [36] вивчає зміну вимови голосних звуків на матеріалі різдвяних промов королеви. Значних досліджень, які ґрунтуються на дослідженні супрасегментного рівня, помічено не було, тому нами була обрана тема вивчення просодії експресивності на матеріалі різдвяних промов королеви Великобританії Єлизавети II.

Під час роботи над темою були використані праці, присвячені проблемі теорії експресивності. Зокрема, це роботи В. Г. Гака, Є. В. Галкіної-Федорук, А. Б. Зотова, В. А. Кухаренко. Ґрунтовний аналіз експресивності знаходимо у працях Н. В. Аванесової, М. Г. Гашкової, В. І. Шаховського, Еда Фулена.

Об'єктом даного дослідження є різдвяні промови 1957 и 2015 років королеви Єлизавети II.

Предметом нашого дослідження виступають просодичні засоби, які беруть участь у створенні експресивності в усній публічній промові.

Матеріалом дослідження виступають публічні різдвяні промови королеви Великобританії Єлизавети II 1957 року та 2015 років. Обидві становлять по дві сторінки стандартного тексту (формат А4, шрифт TNR) в друкованому форматі. Промова 1957 року триває 6:50 хвилин, а тривалість промови 2015 роки становить 7 хвилин.

Метою даної роботи є виявлення лексико-синтаксичних та просодичних засобів створення експресивності в публічній промові.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення конкретних *завдань*, а саме:

- розглянути експресивність як лінгвістичну категорію;
- визначити особливості усної публічної промови;
- класифікувати засоби вираження експресивності у публічній промові;
- дослідити лексико-синтаксичні та просодичні засоби створення експресивності в різдвяних промовах Єлизавети II на основі перцептивного аналізу;
- схарактеризувати інтонаційні особливості в британській промові королеви Єлизавети II;
- визначити особливості інтонаційної організації досліджуваних публічних промов на основі аудиторського аналізу.

При написанні роботи було використано методи описового, компаративного аналізу, експериментального та перцептивного аналізу. Структура роботи обумовлена її метою та завданням та складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, бібліографії та summary. У другому розділі надається класифікація практичного матеріалу дослідження, методика проведення аудиторського аналізу та інтерпретація його даних. Список використаних джерел складається з 36 позицій.

ВИСНОВКИ

Дане дослідження присвячено актуальній темі – виявленню просодичних засобів вираження експресивності мовлення в різдвяних публічних промовах Єлизавети II.

Призначення публіцистичного стилю – переконувати, впливати на маси, формувати в людях конкретне ставлення до суспільних проблем, повідомляти інформацію, що має суспільно-політичне значення. У публіцистичному стилі реалізується мовна функція впливу (агітації та пропаганди), з якими сполучається інформативна функція (повідомлення новин).

Одним із прикладів публічної промови є привітальна, яка є найбільш простим, але надзвичайно важливим для життя будь-якого суспільства видом мовлення. Привітальна промова має на меті вихваляння якоїсь особи, події і вимовляється в урочистих випадках. У привітальній промові даються визначення загальних понять. Тобто пояснюються, чому обрані саме ці аспекти, наводяться приклади. Стиль промови повинен бути ясним, коротким, зрозумілим, орієнтованим на характер адресата.

У даній роботі під експресивністю розуміємо логіко-емоційну виразність, явище особливої інтенсивності, що досягається як за допомогою окремих різнорівневих засобів, так і градацією якісних і кількісних ознак на всіх рівнях мови, а також засобами із сфери поезики.

У результаті перцептивного аналізу було встановлено, що промова 2015 року є більш лексично насиченою, ніж промова 1957 року. У ній найхарактернішими засобами актуалізації експресивності є епітети, метафори, протиставлення і максимаїзери. В промові 1957 року основні лексичні засоби реалізації експресивності представлені епітетами, максимаїзерами, метафорами. Це свідчить про те, що промова 2015 року більш образна й емоційна, чим привертає увагу аудиторії і досягає максимального розуміння авторського повідомлення.

Промова 1957 року навпаки багата на синтаксичні засоби вираження експресивності. Так, наприклад, найхарактернішими є повтори, граматичні порівняльні конструкції і паралельні конструкції. А промова 2015 року містить в собі тільки повтори, граматичні порівняння і риторичні вигуки. Таким чином, в публічній промові 1957 року посилений емоційно-психологічний вплив мови, активізований ефект спонукання і емоційного «залучення» аудиторії.

Основним критерієм класифікації практичного матеріалу даного дослідження виступає композиційний критерій, згідно з яким публічна промова складається з наступних композиційних елементів: вступ, теза, аргументація, розвиток теми, висновок та закінчення.

У даній роботі здійснено аналіз просодичних засобів вираження експресивності у публічних промовах, а саме: у вступі, тезі, аргументації, розвитку теми, висновку та закінченні, на основі аудиторського аналізу. Отримані дані аудиторського аналізу доводять, що інтонація є одним з найважливіших механізмів реалізації експресивності у кожній частині публічної промови. Спільними просодичними засобами реалізації експресивності у вступі, тезі, аргументації, розвитку теми, висновку та закінченні є мелодія, темп та висотний рівень.

За результатами спостереження аудиторів, можна зробити висновок, що як у промові 1957 року, так й у промові 2015 року королева Єлизавета II надає перевагу однаковим інтонаційним моделям. Так вступу притаманні такі інтонаційні моделі як нисхідна ступінчаста шкала + низький висхідний тон та нисхідна ступінчаста шкала + низький нисхідний тон і такі термінальні тони як низький висхідний та низький нисхідний; тезі – нисхідна ступінчаста шкала + низький висхідний тон, нисхідна ступінчаста шкала + низький нисхідний тон та висока рівна шкала + низький нисхідний тон та термінальні тони – низький нисхідний та низький висхідний. В аргументації характерними вважаються такі інтонаційні моделі як нисхідна ступінчаста шкала + низький висхідний тон, нисхідна ступінчаста шкала + низький

нисхідний тон та висока рівна шкала + низький нисхідний тон, термінальні тони – низький нисхідний та низький висхідний відповідно. У розвитку теми Єлизавета II не змінює своєї переваги, використовуючи нисхідну ступінчасту шкалу + низький висхідний тон та нисхідну ступінчасту шкалу + низький нисхідний тон і такі термінальні тони як низький висхідний та низький нисхідний. У висновку та закінченні, на думку аудиторів, експресивність також досягається завдяки таким інтонаційним моделям як нисхідна ступінчаста шкала + низький висхідний тон та нисхідна ступінчаста шкала + низький нисхідний тон і такі термінальні тони як низький висхідний та низький нисхідний. Таке поєднання дозволяє якомога точніше висловити основний посил промови для аудиторії, привернути її увагу і звернути її до себе.

Характер варіативності темпу в промовах 1957 року і 2015 року не великий. В основному експресивність реалізується за допомогою помірного темпу з тенденцією до уповільнення на семантично важливих ділянках синтагми, з метою надати значимості фразам і звернути увагу слухачів на ключову інформацію повідомлення. Так, у мові 1957 року співвідношення між повільним і середнім темпом є 30% і 70%, а в мові 2015 року 20% і 80% відповідно.

Говорячи про висотний рівень, слід визначити, що в обох промовах превалює середній висотний рівень: у промові 1957 року в загальному його частотність становить 63%, а в промові 2015 року – 60%. Однак, спираючись на відповіді аудиторів, слід зазначити, що в промові 2015 року можна простежити гармонійне зростання висотного рівня від низького до високого, в той час як в мові 1957 року постійно превалює середній висотний рівень.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що промова 2015 року більш експресивна, ніж промова 1957 року, а також більш стримана і продумана. У той час як мова 1957 року відрізняється більшою імпульсивністю, виразністю і жвавістю, що може бути обумовлено, з нашої точки зору, молодістю оратора.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аванесова Н. В. Эмоциональность и экспрессивность – категории коммуникативной лингвистики / Н. В. Аванесова // Вестник Югорского государственного университета. – 2010. – №2. – С.5-9.
2. Александров Д. Н. Риторика / Д. Н. Александров. – М. : Наука, 2002. – 624 с.
3. Анисимова Т. В. Современная деловая риторика [Электронный ресурс] / Т. В. Анисимова, Е. Г. Гимпельсон // Режим доступа к журн. : <http://www.e-reading.club>
4. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М. : Издательство иностранной литературы, 1961. – 393 с.
5. Библер В. С. Мышление как творчество (Введение в логику мысленного диалога) / В. С. Библер. – М. : Издательство политической литературы, 1975. – 399 с.
6. Билан-Котельникова Л. И. К определению понятия «экспрессивность» в современной лингвистике [Электронный ресурс] / Л. И. Билан-Котельникова // Режим доступа к журн. : <http://www.rusnauka.com>
7. Винокур Т. Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц / Т. Г. Винокур. – М. : Наука, 1980. – 237 с.
8. Введенская Л. А. Культура и искусство речи / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова. – Ростов н/Д. : Издательство «Феникс», 1998. – 567 с.
9. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология. (На материале французского и русского языков) / В. Г. Гак. - М. : Международные отношения, 1977. — 264 с.
10. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке / Е.М. Галкина-Федорук // Сборник статей по языкознанию 60-летию В.В.Виноградова. Под ред. А. И. Ефимова. - М. : Изд-во МГУ, 1958. — С.103-124.
11. Гальперин И. Р. Stylistics: Стилистика английского языка / И. Р. Гальперин. - М. : Высшая школа, 1971. – 316 с.
12. Гашкова М. Г. Категория экспрессивности и её виды [Электронный ресурс] / М.Г. Гашкова // Режим доступа к журн.: <http://jurnal.org>.

13. Дементьев В. В. Теория речевых жанров / В. В. Дементьев. – М. : Знак, 2010. — 600 с.
14. Дилецкий А. В. Практикум по риторике [Электронный ресурс] / А. В. Дилецкий // Режим доступа к журн.: <http://window.edu.ru>
15. Долинин К.А. Стилистика французского языка / К.А. Долинин. — Л.: Просвещение, 1978. — 343 с.
16. Зотова А. Б. К вопросу о соотношении категорий «эмоциональность», «эмотивность», «экспрессивность» / А. Б. Зотова // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2010. – №6. – С. 14-17
17. Иванова С. Ф. Специфика публичной речи / С. Ф. Иванова. – М. : Мир, 2003. – 72 с.
18. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. - М. : Наука, 1987. - 263 с.
19. Категории эмоциональности, эмотивности и интенсивности как составляющие экспрессивности языка [Электронный ресурс] // Режим доступа к журн. : <http://www.molych.ru>
20. Кондратенко Н. В. Новогоднее обращение как ритуальный жанр политического дискурса: макроструктурные компоненты и средства их выражения [Электронный ресурс] / Н. В. Кондратенко // Режим доступа к журн. : <http://www.dialog-21.ru>
21. Кошанский Н. Ф. Частная риторика / Н. Ф. Кошанский. – Спб., 1849. – 116 с.
22. Красавин В. П. Выбор аргумента: его внутренние и внешние детерминанты / В. П. Красавин – Ереван, 1968. – 51 с.
23. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1998. – 192 с.
24. Лукьянова Н. А. О семантике и типах экспрессивных лексических единиц \ Н. А. Лукьянова // Актуальные проблемы лексикологии и словообразования. – Новосибирск. – 1979. – №8. – С. 8

25. Львов М. Р. Риторика. Культура речи: Учеб. пособие для студентов гуманитарных факультетов вузов. / М. Р. Львов. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 272 с.
26. Петрищева Е.Ф. Стилистически окрашенная лексика русского языка / Е. Ф. Петрищева. – М. : Наука, 1984. – 224 с.
27. Словарь-справочник лингвистических терминов [гл. ред. Д.Э. Розенталь] – Москва, 1996.
28. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов – М. : Наука, 1975. – 313 с.
29. Слово в лексико-семантической системе языка [гл. ред. А. А. Уфимцева] – М. : Наука, 1968. – 272 с.
30. Телия В.Н. Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности / [Телия В.Н., Графова Т.А., Шахнарович А.М. и другие] – М.: Наука, 1991.
31. Токтамысова Д. Б. Прагматический компонент лексической оценки лица в современном английском языке (положительная оценка) / Д. Б. Токтамысова. – Алматы, 1996. – 194 с.
32. Трипольская Т. А. Семантическая структура экспрессивного слова и ее лексикографическое описание (на материале эмоционально-оценочных существительных со значением лица) : автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т. А. Трипольская. - Новосибирск, 1984. – 266 с.
33. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка. / А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1968. – 272 с.
34. Шаховский, В. И. Эмоции в коммуникативной лингвистике / В. И. Шаховский. – М. : Языки славянских культур, 2009. – С. 677.
35. Foolen A. The expressive function of language: towards a cognitive semantic approach / A. Foolen. – Catholic University of Nijmegen, 1997. – 31 P.

36. Harrington J. An acoustic analysis of 'happy-tensing' in the Queen's Christmas broadcasts [Электронный ресурс] / J. Harrington // Режим доступа до журн.: <https://www.phonetik.uni-muenchen.de>.